

Ny kommissionslag

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition 2008/09:88 Ny kommissionslag. I propositionen föreslår regeringen en ny kommissionslag som ska ersätta den nuvarande lagen från 1914. Reformen innebär bl.a. följande. Parternas allmänna skyldigheter mot varandra klargörs. Det gäller framför allt villkoren för när kommissionären (uppdragstagaren) själv får träda in som motpart till kommittenten (uppdragsgivaren) och bestämmandet av det pris som kommissionären ska redovisa till kommittenten. Detta har betydelse t.ex. vid kommissionshandel med värdepapper, där priserna (kurserna) snabbt växlar. Förutsättningarna för kommissionärens rätt till provision preciseras. Regleringen av kommissionärens säkerhetsrätt i kommittentens egendom och i fordringarna mot tredje man förtydligas. Kommissionärens rätt till uppsägningstid vid varaktiga kommissionsuppdrag förstärks i de flesta fall. De nuvarande bestämmelserna om kommissionärens rätt till schabloniserad efterprovision och ersättning för investeringar byts ut mot regler om avgångsvederlag. Bestämmelserna om förtida uppsägning och skadestånd förenklas.

Den nya kommissionslagen föreslås träda i kraft den 1 oktober 2009.

Ingen motion har väckts med anledning av propositionen, och utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens lagförslag.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Utskottets överväganden	7
Ny kommissionslag	7
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	9
Propositionen	9
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	10

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Ny kommissionslag

Riksdagen antar regeringens förslag till kommissionslag. Därmed bifaller riksdagen proposition 2008/09:88.

Stockholm den 5 maj 2009

På civilutskottets vägnar

Carina Moberg

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Carina Moberg (s), Ewa Thalén Finné (m), Johan Löfstrand (s), Eva Bengtson Skogsberg (m), Lennart Pettersson (c), Christina Oskarsson (s), Jan Ertsborn (fp), Christine Jönsson (m), Yvonne Andersson (kd), Anti Avsan (m), Egon Frid (v), Eva Sonidsson (s), Lars Tysklind (fp), Jan Lindholm (mp), Katarina Brännström (m), Fredrik Lundh (s) och Stefan Wikén (s).

Redogörelse för ärendet

Inledning

Kommission innebär att en mellanman (kommissionären) handlar i sitt eget namn men för en annan persons (kommittentens) räkning och alltså själv genom avtalet blir förpliktad i förhållande till motparten. Kontraktsrättsligt ingås ett uppdragsavtal mellan kommittenten och kommissionären och ett köpeavtal mellan kommissionären och tredje man. Kommissionshandel regleras av lagen (1914:45) om kommission (1914 års kommissionslag).

Innan kommissionslagen infördes fanns bara de allmänna bestämmelserna om sysslomän i 18 kap. handelsbalken. Dessa gäller och har fortfarande kvar sin ursprungliga lydelse från 1734. År 1910 uppdrog regeringen åt en kommitté, Obligationsrättskommittén, att utarbeta förslag till lagstiftning avseende bl.a. kommissionsavtal. Arbetet resulterade i 1914 års lag om kommission, handelsagentur och handelsresande. Lagen grundar sig på ett gemensamt nordiskt lagstiftningssamarbete. Motsvarande lagar utfärdades i Norge 1916 och i Danmark 1917. De tre lagarna överensstämmer nästan helt. Finland har ingen särskild lag på detta område, men i praxis söker man vägledning från bl.a. den svenska kommissionslagens principer. Sedan 1992 tillämpas den norska lagen inte på kommissionshandel med värdepapper, utan sådan handel regleras i en särskild lag om värdepappershandel.

På grundval av Kommissionslagstiftningssakkunnigas betänkande (SOU 1970:69) gjordes 1974 vissa ändringar i kommissionslagen. Genom ändringarna, som också genomfördes i nordiskt samarbete, stärktes kommissionärens ställning i förhållande till kommittenten.

Ärendet och dess beredning

På initiativ av riksdagen (bet. LU 1977/78:4) tillsatte regeringen 1978 en kommitté, Kommissionslagskommittén (Ju 1978:10). Kommittén fick i uppdrag att föreslå en tidsenlig lagstiftning rörande de rättsförhållanden som då reglerades i kommissionslagen (dir. 1978:94).

Kommissionslagskommittén avlämnade 1984 delbetänkandet Handelsagentur och kommission (SOU 1984:85). På grundval av betänkandet antogs lagen (1991:351) om handelsagentur (prop. 1990/91:63, bet. 1990/91:LU25). Lagen trädde i kraft den 1 januari 1992. Samtidigt upphävdes kommissionslagens bestämmelser om handelsagenter, handelsresande och platsförsäljare. Kommissionslagen innehåller därför numera endast bestämmelser om kommission.

I sitt delbetänkande hade Kommissionslagskommittén inte lagt fram något slutligt förslag med avseende på kommission. I kommitténs slutbetänkande Kommission och dylikt (SOU 1988:63) kompletteras förslaget i

delbetänkandet. I betänkandet behandlas främst sakrättsliga frågor vid kommission och några näraliggande rättsförhållanden såsom återtagandeförbehåll, konsignation och legotillverkning.

På grundval av Kommissionslagskommitténs betänkanden inleddes i Regeringskansliet ett arbete med förslag till en ny kommissionslag. Den kommissionshandel som äger rum på värdepappersmarknaden hann dock genomgå stora förändringar innan arbetet kunde färdigställas, och det beredningsunderlag som fanns i kommitténs betänkanden ansågs otillräckligt i detta avseende.

Regeringen tillkallade därför 2001 en särskild utredare med uppdrag att överväga i vad mån det behövs särskilda lagbestämmelser för fondkommission och hur sådana bestämmelser i så fall bör utformas (dir. 2001:110). Utredningen antog namnet Fondkommissionsutredningen (Ju 2001:11). Fondkommissionsutredningen lämnade 2006 betänkandet Fondkommission – och en ny kommissionslag (SOU 2005:120).

Under Fondkommissionsutredningens arbete antog Europaparlamentet och rådet direktivet (2004/39/EG) om marknader för finansiella instrument och om ändring av rådets direktiv 85/611/EEG och 93/6/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/12/EG samt upphävande av rådets direktiv 93/22/EEG. Direktivet innehåller näringsrättsliga bestämmelser som anger hur värdepappersföretagen ska agera i förhållande till sina kunder och hur de ska hantera kundernas order. Särskilda genomförandebestämmelser till direktivet finns i kommissionens direktiv 2006/73/EG om genomförandet av Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/39/EG (genomförandedirektivet). Genomförandebestämmelser finns också i kommissionens förordning (EG) nr 1287/2006 om genomförande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/39/EG (genomförandeförordningen).

För genomförandet av EG-regleringen i svensk rätt tillsattes Värdepappersmarknadsutredningen (dir. 2004:90). Utredningen föreslog att en ny lag skulle ersätta lagen (1991:981) om värdepappersrörelse och lagen (1992:543) om börs- och clearingverksamhet (se SOU 2006:50 och SOU 2006:74). Lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden trädde i kraft den 1 november 2007 (se prop. 2006/07:115, bet. 2006/07:FiU25). Den nya lagen innehåller näringsrättsliga bestämmelser om bl.a. kommission (se särskilt 8 kap.).

Fondkommissionsutredningen har i sina förslag tagit hänsyn till de krav som EG-reglerna ställer på nationell rätt. Värdepappersmarknadsutredningen har gjort bedömningen att Fondkommissionsutredningens förslag är förenliga med EG-reglerna.

Som tidigare redovisats har 1914 års kommissionslag tillkommit i nära nordiskt samarbete. Vid beredningen av en ny svensk kommissionslag har Kommissionslagskommittén samrått med företrädare för ansvariga departement i de andra nordiska länderna. I sitt arbete har Fondkommissionsutredningen beaktat dansk, finsk och norsk lagstiftning på området. Även under beredningen i Regeringskansliet har kontakter hållits med departementen i

övriga nordiska länder. Lagstiftningsarbetet har tagits upp i Nordiska ämbetsmannakommittén för lagstiftningsfrågor. Det har också behandlats vid ett särskilt nordiskt departementsmöte om förmögenhetsrättsliga frågor 2006.

I enlighet med vad som framgår ovan har en ny kommissionslag utretts först av Kommissionslagskommittén, som lämnade ett delbetänkande 1984 och sitt slutbetänkande 1988, och sedan av Fondkommissionsutredningen, som lämnade sitt betänkande 2006. Betänkandena har remissbehandlats.

Genom Fondkommissionsutredningens arbete har Kommissionslagskommitténs överväganden delvis blivit inaktuella. Regeringens ställningstaganden i den förevarande propositionen grundar sig alltså till stor del på Fondkommissionsutredningens förslag och remissinstansernas synpunkter på dessa förslag. I andra delar har Fondkommissionsutredningen i allt väsentligt anslutit sig till Kommissionslagskommitténs förslag utan att göra några närmare egna överväganden i saken. I dessa delar utgör båda utredningarna beredningsunderlaget för propositionen. Även i en del andra frågor, bl.a. om skadestånd, har det ansetts ändamålsenligt att i propositionen redovisa såväl Kommissionslagskommitténs som Fondkommissionsutredningens förslag.

När det gäller sakrätten är Kommissionslagskommitténs överväganden fortfarande aktuella. Beredningsunderlaget i sakrättsliga frågor utgörs alltså av kommitténs slutbetänkande och remissinstansernas synpunkter på de förslag som lämnas där.

I propositionen föreslår regeringen – efter att ha hört Lagrådet – att riksdagen antar det i propositionen framlagda förslaget till ny kommissionslag.

Regeringens förslag finns i *bilaga 1* och lagförslaget i *bilaga 2*.

Ingen motion har väckts med anledning av propositionen.

Utskottets överväganden

Ny kommissionslag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens lagförslag.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslår regeringen en ny kommissionslag som ska ersätta den nuvarande lagen från 1914. Kommission, dvs. uppdrag att köpa eller sälja varor i eget namn men för annans räkning, är av stor betydelse i affärslivet. Den nya kommissionslagen ska i likhet med 1914 års lag gälla för kommissionshandel med all sorts lös egendom, t.ex. värdepapper. Den nya lagen kommer, liksom 1914 års lag, att innehålla för näringslivet centrala regler. Genom att regleringen anpassas till dagens förhållanden och rättigheter och skyldigheter blir tydligare skapas bättre förutsättningar för de företag som sysslar med kommission och andra former av uppdrag. Avtal kan förenklas och risken för tvister och oklarheter minskar när det finns en tydlig och anpassad reglering.

Reformen innebär bl.a. följande. Parternas allmänna skyldigheter mot varandra klargörs. Det gäller framför allt villkoren för när kommissionären (uppdragstagaren) själv får träda in som motpart till kommittenten (uppdragsgivaren) och bestämmandet av det pris som kommissionären ska redovisa till kommittenten. Detta har betydelse t.ex. vid kommissionshandel med värdepapper, där priserna (kurserna) snabbt växlar. Förutsättningarna för kommissionärens rätt till provision preciseras. Regleringen av kommissionärens säkerhetsrätt i kommittentens egendom och i fordringarna mot tredje man förtydligas. Kommissionärens rätt till uppsägningstid vid varaktiga kommissionsuppdrag förstärks i de flesta fall. De nuvarande bestämmelserna om kommissionärens rätt till schabloniserad efterprovision och ersättning för investeringar byts ut mot regler om avgångsvederlag. Bestämmelserna om förtida uppsägning och skadestånd förenklas.

Kommissionslagen ger i stor utsträckning uttryck för allmänna förmögenhetsrättsliga principer och blir därför av betydelse också utanför sitt egentliga tillämpningsområde.

Den nya kommissionslagen föreslås träda i kraft den 1 oktober 2009. I fråga om kommissionsavtal som har ingåtts och förfoganden som har skett före lagens ikraftträdande ska äldre bestämmelser tillämpas.

Utskottets ställningstagande

Den affärsförmedlande verksamhet som kommissionärer och andra mellanmän bedriver för industriföretags och andra uppdragsgivares räkning är ett betydelsefullt inslag i svensk inrikes- och utrikeshandel. Distributionen av varor från en producent till den person som slutligen förbrukar varan sker så gott som alltid genom flera led. Som anges i propositionen är det vanligt att denna handel görs i kommission, särskilt när det gäller värdepapper och kapitalvaror som bilar, båtar, maskiner och musikutrustning. Av kommissionshandeln utgör handeln med värdepapper den beloppsmässigt viktigaste.

Kommissionshandel har alltså stor betydelse för svensk ekonomi. Det är därför, som regeringen anför i propositionen, viktigt att kommissionsuppdragen är rättsligt reglerade på ett ändamålsenligt sätt. Enligt utskottets mening råder det ingen tvekan om att lagstiftningen på detta område har en viktig uppgift att fylla genom bestämmelser om vad som ska gälla när det uppkommer en tvist och parterna inte har reglerat den tvistiga frågan och det inte heller finns någon annan vägledning för bedömningen av tvisten. Kommissionslagen är viktig också för att fastställa allmänna rättsgrundsatser om syssломän, särskilt när det gäller rätten och ansvaret mot tredje man, och reglerna kan i viss utsträckning tillämpas analogt på andra rättsförhållanden.

Utskottet ser med tillfredsställelse på att det arbete som sedan lång tid pågått för att ersätta 1914 års lag med en ny kommissionslag nu slutförs. I likhet med regeringen anser utskottet att det behövs en ny kommissionslag som är bättre anpassad till samhällsutvecklingen i Sverige och internationellt och som samtidigt kan ge stabilitet på området för lång tid framåt.

Med det anförda välkomnar utskottet regeringens förslag till ny kommissionslag. Genom reformen anpassas regleringen till dagens förhållanden, och rättigheter och skyldigheter blir tydligare varvid det skapas bättre förutsättningar för de företag som sysslar med kommission och andra former av uppdrag. Avtal kan förenklas och risken för tvister och oklarheter minskar när det finns en tydlig och anpassad reglering.

Sammanfattningsvis anser utskottet att förslagen i propositionen är väl ägnade att läggas till grund för en ny kommissionslag. Lagförslaget har inte heller mött några invändningar i motioner, och utskottet föreslår att riksdagen antar det framlagda lagförslaget.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2008/09:88 Ny kommissionslag:

Riksdagen antar regeringens förslag till kommissionslag.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till kommissionslag

Lagens tillämpningsområde

1 § Denna lag gäller uppdrag att för en annan persons räkning men i eget namn sälja eller köpa lös egendom.

Den som har åtagit sig uppdraget kallas kommissionär. Den för vars räkning försäljningen eller köpet ska ske kallas kommittent. Om uppdraget faller inom området för en av kommissionären bedriven näringsverksamhet, kallas kommissionären handelskommissionär. Kommissionärens och kommittentens avtal kallas kommissionsavtal.

Avser uppdraget handel med finansiella instrument, gäller inte 10, 12, 33, 34 och 39–42 §§.

Avtalsfrihet och lagens tvingande verkan

2 § Om kommittenten är konsument och kommissionären är handelskommissionär, är avtalsvillkor som i jämförelse med bestämmelserna i denna lag är till nackdel för kommittenten utan verkan mot denne. Detta gäller dock inte uppdrag där kommittenten är en professionell kund enligt 8 kap. 17 § lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden. Med konsument avses en fysisk person som handlar huvudsakligen för ändamål som faller utanför näringsverksamhet.

I andra fall än de som omfattas av första stycket gäller avtalsvillkor framför bestämmelserna i denna lag, om inte annat anges i lagen.

Med avtalsvillkor jämställs, vid tillämpningen av första och andra styckena, praxis som har utbildats mellan parterna och handelsbruk eller annan sedvänja som måste anses bindande för parterna.

Kommissionsavtal genom passivitet

3 § En handelskommissionär, som får en begäran om att utföra ett uppdrag som faller inom området för kommissionsverksamheten från någon som kommissionären redan står i affärsförbindelse med, ska utan dröjsmål meddela denne om kommissionären inte vill utföra uppdraget. I annat fall ska kommissionären anses ha åtagit sig uppdraget.

Kommissionärens skyldigheter

4 § En kommissionär ska när uppdraget fullgörs ta till vara kommittentens intresse. Kommissionären ska följa kommittentens instruktioner, i rimlig omfattning informera denne om sådana omständigheter som kan vara av betydelse för uppdraget och utan dröjsmål lämna meddelande om de avtal som har ingåtts med tredje man för kommittentens räkning.

En handelskommissionär behöver inte uppge med vem avtal har ingåtts, utom när kommittenten enligt 27 § har rätt att ta över kommissionärens anspråk mot tredje man.

5 § Om kommittenten har angett ett lägsta pris vid försäljning eller ett högsta pris vid köp eller gett andra instruktioner för uppdraget och förhållandena är sådana att instruktionerna inte kan eller bör följas, ska kommissionären när det framstår som rimligt begära nya instruktioner.

En kommissionär som i sådana fall som avses i första stycket inte kan få nya instruktioner i tid ska avbryta utförandet av uppdraget. Finns det särskilda skäl att anta att kommittenten ändå skulle vilja att uppdraget utförs, ska kommissionären dock utföra det på ett sätt som är lämpligt.

6 § En kommissionär ska vårda kommittentens egendom väl. En handelskommissionär ska, om det behövs, ha en skadeförsäkring.

Är kommittentens varor inte individualiserade, ska kommissionären hålla dem avskilda från andra varor av samma slag, om inte kommittenten uttryckligen har godkänt att de sammanblandas. Detsamma gäller om en handelskommissionär tar emot kommittentens pengar.

Kommissionären ska avge redovisning för sitt uppdrag.

7 § En handelskommissionär som i sitt meddelande enligt 4 § om ingångna avtal inte uppgett med vem ett avtal har ingåtts ansvarar i förhållande till kommittenten för att avtalet fullgörs.

8 § En kommissionär som i sitt meddelande enligt 4 § felaktigt uppgett att ett avtal har ingåtts ansvarar i förhållande till kommittenten för att det uppgivna avtalet fullgörs. Detsamma gäller en kommissionär som utan fog medgett tredje man anstånd med att fullgöra ett avtal.

Kommittentens skyldigheter

9 § En kommittent ska i förskott tillhandahålla den egendom med vilken kommissionären ska fullgöra ett avtal med tredje man.

10 § Är ett kommissionsuppdrag varaktigt, ska en kommittent som förutser att uppdragets omfattning kommer att bli väsentligt mindre än vad kommissionären haft skäl att förvänta sig utan dröjsmål underrätta denne.

En handelskommissionärs rätt till provision

11 § En handelskommissionär som under uppdragstiden ingår avtal med tredje man för kommittentens räkning har rätt till provision på avtalen.

En handelskommissionär som har tilldelats ett visst område eller en viss kundkrets har rätt till provision även på avtal som kommittenten under uppdragstiden har ingått med en tredje man som hör till området eller kundkretsen. Detsamma gäller avtal som har ingåtts av en annan kommissionär som fått sitt uppdrag av kommittenten.

Om provisionens storlek inte har bestämts i avtalet, uppgår den till ett skäligen belopp.

Fullgör en handelskommissionär efter självinträde enligt 19 § eller av annan anledning själv i förhållande till kommittenten en prestation, har kommissionären samma rätt till provision som om prestationen hade fullgjorts av tredje man.

12 § En handelskommissionär som har haft ett varaktigt uppdrag har rätt till provision även på avtal som har ingåtts efter det att uppdraget upphörde, om

1. avtalet har ingåtts under sådana omständigheter som sägs i 11 § och kommissionären eller kommittenten har tagit emot tredje mans anbud under uppdragstiden, eller

2. avtalet har kommit till stånd huvudsakligen genom kommissionärens medverkan under uppdragstiden och har ingåtts inom skäligen tid efter det att uppdraget upphörde.

13 § En handelskommissionär har rätt till provision endast i den mån tredje man har fullgjort avtalet. Om tredje mans underlåtenhet att fullgöra avtalet beror på kommittenten eller något förhållande på dennes sida, påverkar underlåtenheten dock inte kommissionärens rätt till provision.

Avtalsvillkor som i jämförelse med första stycket är till nackdel för kommissionären är utan verkan mot denne.

Kommissionärens rätt till ersättning för fullgörelse av avtal och andra utgifter

14 § Om en kommissionär själv har fått fullgöra det avtal med tredje man som kommissionären har ingått för kommittentens räkning, har kommissionären rätt till ersättning från kommittenten för detta. Har kommissionären fullgjort avtalet i förskott utan kommittentens samtycke, har kommissionären dock rätt till ersättning endast om tredje man i motsvarande mån har fullgjort avtalet.

Om provision inte ska betalas eller inte är avsedd att innefatta ersättning för utgifter, har kommissionären rätt till ersättning för sådana utgifter som har rört uppdraget och varit skäliga.

Kommissionärens säkerhetsrätt

15 § Till säkerhet för en fordran på provision eller annan ersättning hos kommittenten har en kommissionär panträtt i kommittentens varor som kommissionären med anledning av uppdraget har köpt in eller tagit emot för försäljning, om kommissionären har varorna i sin besittning eller under motsvarande kontroll.

En handelskommissionär har även panträtt för en fordran enligt första stycket i varor som kommissionären köpt in eller tagit emot för försäljning med anledning av ett annat kommissionsuppdrag för kommittenten än det där fordran har uppkommit, om uppdraget faller inom området för en näringsverksamhet som kommittenten bedriver.

En kommissionär som sålt kommittentens varor har panträtt i fordran hos tredje man, såvida kommissionären skulle ha haft panträtt i varorna om de inte hade sålts. Motsvarande gäller i fråga om en fordran hos tredje man på leverans av köpta varor.

Kommissionärens panträtt upphör, om kommittenten ställer godtagbar säkerhet för fordran.

16 § Kommissionären får realisera sin pant enligt 15 § för att täcka sina säkrade fordringar, när den fordran som panten utgör säkerhet för har förfallit till betalning eller när en annan händelse har inträffat som enligt avtal mellan parterna medför rätt att realisera panten.

Om panträtten gäller i varor som är utsatta för snabb förstörelse eller försämring eller som kräver alltför kostsam vård, får de realiserats tidigare än vad som framgår av första stycket.

Panten ska säljas på auktion. Finansiella instrument och valuta får också säljas på annat sätt eller realiseras genom avräkning, om det sker på ett affärsmässigt rimligt sätt. En fordran hos tredje man ska om möjligt drivas in, om den är förfallen till betalning.

Kommissionären ska, om det är möjligt, underrätta kommittenten före realisationen. Detta gäller dock inte i de fall som avses i tredje stycket andra meningen.

Om kommittenten är i konkurs, gäller 8 kap. 10 § konkurslagen (1987:672) i stället för denna paragraf.

17 § Om en kommissionär inte i rätt tid har fått provision eller annan ersättning av kommittenten eller om det finns starka skäl att anta att någon ersättning inte kommer att lämnas, har kommissionären rätt att till säkerhet för sin fordran hålla inne material och handlingar som tillhör kommittenten och som kommissionären har tagit emot för att fullgöra uppdraget. Fullmakter och andra handlingar av synnerlig betydelse för kommittenten får dock inte hållas inne.

Kommissionärens rätt att hålla inne material och handlingar upphör, om kommittenten ställer godtagbar säkerhet för fordran.

Kommissionärens stoppningsrätt

18 § En kommissionär som har köpt varor för kommittentens räkning och sänt dem vidare till kommittenten får för att säkerställa sin rätt enligt 15 § första stycket hindra att varorna lämnas ut till kommittenten. Det samma gäller varor som kommissionären har innehaft för försäljning och som sänts tillbaka till kommittenten.

Första stycket gäller även om kommittenten har tagit emot transportdokument som avser varorna.

Självintråde och kombination

19 § Utförs ett kommissionsuppdrag i konkurrens med flera köpare eller säljare, har kommissionären rätt att för egen räkning träda in som köpare eller säljare av varan (självintråde) eller att utföra två eller flera kommittenters uppdrag mot varandra (kombination). I annat fall får självintråde eller kombination ske endast om kommittenten uttryckligen godkännt detta. Ett sådant godkännande behövs dock inte om kommittenten är en jämbördig motpart enligt 8 kap. 19 § lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden.

Om självintråde eller kombination har skett enligt första stycket, ska kommissionären informera kommittenten om detta i sitt meddelande enligt 4 § om ingångna avtal.

Om kommittenten är näringsidkare och uppdraget inte faller inom ett område som utgör en väsentlig del av näringsverksamheten, är avtalsvillkor som i jämförelse med denna paragraf är till nackdel för kommittenten utan verkan mot denne. Detta gäller dock inte om kommittenten är en professionell kund enligt 8 kap. 16 eller 17 § lagen om värdepappersmarknaden.

Redovisning av pris

20 § En kommissionär ska för kommittenten redovisa det pris som har avtalats med tredje man eller, vid självinträde eller kombination, det pris som kommissionären har godkänt eller bestämt.

Har kommissionären efter det att kommissionsuppdraget togs emot ingått ett avtal som skulle duga som utförande av uppdraget, får det redovisade priset inte vara mindre förmånligt för kommittenten än priset i detta avtal. Detta gäller dock inte om kommissionären visar att det avtalet inte har ingåtts med anledning av kommittentens uppdrag.

Avser uppdraget finansiella instrument eller andra varor som växlar hastigt i pris, får det redovisade priset inte vara mindre förmånligt för kommittenten än vad som var gängse pris när kommissionären lämnade sitt meddelande enligt 4 § om ingångna avtal eller när det på ett betryggande sätt dokumenterades att uppdraget utförts. Av meddelandet eller dokumentationen ska det framgå på vilken dag och vid vilket klockslag som meddelandet avlämnats eller dokumentationen upprättats.

Om kommittenten är näringsidkare och uppdraget inte faller inom ett område som utgör en väsentlig del av näringsverksamheten, är avtalsvillkor som i jämförelse med denna paragraf är till nackdel för kommittenten utan verkan mot denne. Detta gäller dock inte om kommittenten är en professionell kund enligt 8 kap. 16 eller 17 § lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden.

I 44 § finns bestämmelser om att en kommittent som vill kräva att ett annat pris redovisas ska meddela kommissionären detta inom viss tid.

21 § Kommittenten har rätt att av kommissionären få upplysningar om priser som kan ha betydelse vid en prövning enligt 20 § andra stycket.

Om kommittenten är näringsidkare och uppdraget inte faller inom ett område som utgör en väsentlig del av näringsverksamheten, är avtalsvillkor som i jämförelse med denna paragraf är till nackdel för kommittenten utan verkan mot denne. Detta gäller dock inte om kommittenten är en professionell kund enligt 8 kap. 16 eller 17 § lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden.

Kommittentens rätt att avvisa ett avtal

22 § En kommittent får avvisa ett avtal som kommissionären har ingått, om

1. kommissionären har handlat oredligt mot kommittenten,
2. kommissionären har varit vårdslös vid avtalets ingående eller därefter och kommittentens intresse till följd av detta har eftersatts väsentligt, eller

3. kommissionären har självinträtt enligt 19 § utan att kommittenten lämnat nödvändigt godkännande.

Om kommittenten är näringsidkare och uppdraget inte faller inom ett område som utgör en väsentlig del av näringsverksamheten, är avtalsvillkor som i jämförelse med första stycket är till nackdel för kommittenten utan verkan mot denne. Detta gäller dock inte om kommittenten är en professionell kund enligt 8 kap. 16 eller 17 § lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden.

I 44 § finns bestämmelser om att avvisning av avtal ska meddelas kommissionären inom viss tid.

Kommittentens äganderätt till kommissionsvarorna

23 § En kommittent förblir ägare till varor som har lämnats till kommissionären för försäljning till dess att äganderätten övergår till tredje man eller, vid självinträde, till kommissionären.

Kommittenten blir omedelbart ägare till varor som kommissionären har köpt in för kommittentens räkning.

En fordran på tredje man på grund av dennes avtal med kommissionären är förbehållen kommittenten framför kommissionärens borgenärer.

Tredje mans rätt på grund av avtalet med kommissionären

24 § Genom avtalet mellan kommissionären och tredje man förvärvar tredje man rätt mot kommissionären men inte mot kommittenten.

Förvärvar tredje man en viss vara, är varan i och med avtalet förbehållen tredje man framför kommissionärens borgenärer.

25 § Har tredje man i egenskap av konsument köpt en vara av en kommissionär, har tredje man rätt att mot kommittenten rikta samma anspråk på grund av fel i varan som han eller hon kan göra gällande mot kommissionären, om både kommissionären och kommittenten är näringsidkare och förhållandena i övrigt är sådana som sägs i 46 § första stycket konsumentköplagen (1990:932). Det som sägs i 46 § andra stycket konsumentköplagen gäller inte i ett sådant fall.

En tredje man som med stöd av 46 § konsumentköplagen har rätt att rikta anspråk mot en kommissionär i tidigare säljled får göra samma anspråk gällande mot dennes kommittent, om kommittenten är näringsidkare.

Bestämmelserna i 46 § tredje stycket konsumentköplagen om reklamation med anledning av anspråk mot näringsidkare i tidigare säljled gäller också när tredje man vill rikta anspråk mot någon som är kommittent.

Försäljning i strid mot kommissionsavtalet

26 § Har kommissionären till tredje man sålt en vara som kommissionären hade för försäljning på villkor som väsentligt stred mot kommittentens intresse, eller har kommissionären vid försäljningen handlat oredligt mot kommittenten, får tredje man ändå rätt till varan, om tredje man vid försäljningen varken insåg eller borde ha insett detta. Detsamma gäller

om kommissionären har sålt en vara som kommissionären hade för kommittentens räkning, trots att kommissionärens uppdrag hade upphört och kommissionären därför inte fick sälja varan.

Om kommissionsavtalet har upphört till följd av att kommittenten försatts i konkurs, ska en försäljning som kommissionären företar inte på grund av första stycket andra meningen ha större verkan mot konkursboet än den skulle ha haft om kommittenten själv företagit den. Har avtalet upphört till följd av att kommissionären försatts i konkurs, får tredje man inte åberopa bristande kännedom om konkursen i vidare mån än vad som varit möjligt om varan hade tillhört kommissionären.

Kommittentens rätt att ta över kommissionärens anspråk mot tredje man

27 § En kommittent får ta över anspråket mot tredje man på grund av avtal som kommissionären har ingått med tredje man för kommittentens räkning. Vid handelskommission får kommittenten dock ta över anspråket endast om tredje man är i dröjsmål med sin betalning eller leverans eller om kommissionären har brustit i sin redovisningsskyldighet, handlat oredligt mot kommittenten eller försatts i konkurs.

Innan kommittenten får ta över anspråket mot tredje man ska kommissionären underrättas. Om kommissionären begär det, ska kommittenten också först betala eller ställa säkerhet för sådan fordran som kommissionären har panträtt i enligt 15 § tredje stycket.

Om kommissionären själv har fullgjort tredje mans betalning eller leverans till kommittenten, får kommittenten inte ta över anspråket mot tredje man.

28 § En kommittent som gör gällande ett anspråk mot tredje man ska ställa säkerhet för vad tredje man kan bli skyldig att betala eller leverera till kommissionären enligt 30 § första stycket, om tredje man begär en sådan säkerhet.

Säkerhet enligt första stycket behöver inte ställas, om kommittenten visar ett skriftligt medgivande från kommissionären om att kommittenten har rätt att göra anspråket gällande eller om kommissionären har underrettat tredje man om detta.

29 § Har tredje man betalat eller levererat till kommissionären för att fullgöra avtalet med denne, trots att kommittenten enligt 27 § hade tagit över kommissionärens anspråk, gäller betalningen eller leveransen ändå mot kommittenten, om tredje man varken insåg eller hade skäligen anledning att misstänka att kommissionären inte längre fick göra anspråket gällande.

30 § Har tredje man betalat eller levererat till kommittenten för att fullgöra avtalet med kommissionären, trots att kommissionären hade kvar rätten att göra anspråket gällande, gäller betalningen eller leveransen ändå mot kommissionären, i den mån denne inte har lidit skada av att betalningen eller leveransen har skett till kommittenten.

Har kommittenten åberopat ett skriftligt medgivande från kommissionären om att kommittenten har rätt att göra anspråket gällande eller har kommissionären lämnat ett meddelande om detta till tredje man, och visar det sig sedan att medgivandet eller meddelandet var ogiltigt, gäller tredje mans betalning eller leverans ändå mot kommissionären, om tredje man varken insåg eller hade skälig anledning att misstänka den omständighet som medförde ogiltigheten. Det gäller dock inte om rättshandlingen var ogiltig på grund av någon omständighet som anges i 17 § lagen (1936:81) om skuldebrev.

Tredje mans rätt till kvittning

31 § Mot krav från kommissionären på betalning för sålda varor får tredje man kvitta med en motfordran hos kommissionären även om tredje man när motfordringen uppkom visste att kommissionären handlade för annans räkning. Kvittning får också ske med en motfordran hos kommittenten i den mån kommissionären inte lider skada av en sådan kvittning.

Mot krav från kommittenten på betalning av en fordran på köpeskilling får tredje man kvitta med en motfordran hos kommittenten. Kvittning får också ske med en motfordran hos kommissionären, om motfordran förvärvades innan tredje man insåg eller hade skälig anledning att misstänka att kommissionären inte längre fick göra gällande fordringen. Om motfordran förföll till betalning efter denna tidpunkt och efter den tidpunkt då fordran mot tredje man förföll, får kvittning dock inte ske.

Kommissionsavtalets upphörande

32 § Om kommittenten återkallar eller kommissionären avsäger sig uppdraget, upphör kommissionsavtalet, även om återkallelsen eller avsägelsen sker utan fog.

I 43 § finns bestämmelser om skadestånd.

33 § Om ett varaktigt kommissionsavtal inte har ingåtts för viss tid, får kommissionären eller kommittenten säga upp avtalet att upphöra efter den uppsägningstid som anges i andra stycket.

Under det första året av uppdragstiden är uppsägningstiden en månad. Uppsägningstiden förlängs sedan med en månad för varje påbörjat år av uppdragstiden till dess att uppsägningstiden uppgår till sex månader. Parterna får dock avtala att uppsägning från kommissionärens sida får ske med tre månaders uppsägningstid även om uppdragstiden har varat tre år eller längre.

Parterna får, efter det att uppsägning har skett, avtala om kortare uppsägningstid än vad som sägs i andra stycket.

Om parterna avtalar om längre uppsägningstid än vad som sägs i andra stycket, får uppsägningstiden inte vara kortare vid uppsägning från kommittentens sida än vid uppsägning från kommissionärens sida.

Uppsägningstiden räknas från utgången av den kalendermånad då uppsägningen skedde.

34 § Ett kommissionsavtal som har ingåtts för viss tid upphör vid avtalstidens slut.

Om parterna fortsätter kommissionsförhållandet efter avtalstidens slut, ska avtalet därefter anses vara ett icke tidsbestämt avtal. Vid beräkningen av uppsägningstiden enligt 33 § för ett sådant avtal ska hänsyn tas till hela den tid som kommissionsförhållandet har varat.

Avtalsvillkor som i jämförelse med andra stycket är till nackdel för någon av parterna är utan verkan mot denne.

35 § Kommissionären eller kommittenten får säga upp kommissionsavtalet med omedelbar verkan, om

1. motparten inte har fullgjort sina skyldigheter enligt avtalet eller denna lag och detta är av väsentlig betydelse för den andre, samt motparten insåg eller borde ha insett detta, eller

2. det annars finns en viktig grund för att frånträda avtalet i förtid.

Avtalsvillkor som i jämförelse med första stycket är till nackdel för kommissionären är utan verkan mot denne.

I 45 § finns bestämmelser om meddelande om uppsägning enligt första stycket.

36 § Om kommissionären eller kommittenten försätts i konkurs, upphör kommissionsavtalet att gälla.

Trots kommittentens konkurs får kommissionären göra uppdraget gällande för tiden fram till utgången av dagen efter den då konkursbeslutet kungjordes i Post- och Inrikes Tidningar, om kommissionären inte tidigare kände till eller borde ha känt till konkursen.

37 § Har kommissionsavtalet upphört, ska kommissionären, intill dess kommittenten själv kan bevaka sina intressen, vidta sådana åtgärder som är nödvändiga för att skydda kommittenten mot förlust, om det inte av detta uppkommer betydande kostnader eller olägenheter för kommissionären. Kommissionären har rätt till skälig ersättning för åtgärderna.

38 § När kommissionsavtalet har upphört, ska egendom som kommissionären har tagit emot i anledning av uppdraget lämnas till kommittenten. Kommissionären får dock göra gällande sin säkerhetsrätt och stoppningsrätt enligt 15–18 §§.

En handelskommissionärs rätt till avgångsvederlag

39 § När ett varaktigt kommissionsavtal har upphört, har en handelskommissionär rätt till avgångsvederlag, i den mån

1. kommissionären har tillfört kommittenten nya kunder eller väsentligt ökat handeln med den befintliga kundkretsen och kommittenten kommer att ha väsentlig fördel av detta, och

2. ett avgångsvederlag är skäligt med hänsyn till omständigheterna, särskilt kommissionärens förlust av provision på avtal med de i 1 angivna kunderna.

Avgångsvederlaget ska uppgå till högst ett belopp som motsvarar ett års provision, beräknad efter ett genomsnitt under de senaste fem åren eller den kortare tid som uppdraget har varat.

Avtalsvillkor som i jämförelse med denna paragraf är till nackdel för kommissionären är utan verkan mot denne.

40 § En handelskommissionär har inte rätt till avgångsvederlag enligt 39 §, om

1. kommittenten har sagt upp kommissionsavtalet på grund av att kommissionären uppsåtligen eller av vårdslöshet allvarligt har åsidosatt sina skyldigheter mot kommittenten och åsidosättandet ger kommittenten rätt att säga upp avtalet med omedelbar verkan enligt 35 § första stycket 1, eller

2. kommissionären i samförstånd med kommittenten har överlåtit kommissionsuppdraget till någon annan.

Avtalsvillkor som i jämförelse med första stycket är till nackdel för kommissionären är utan verkan mot denne.

41 § En handelskommissionär som har sagt upp ett kommissionsavtal har rätt till avgångsvederlag enligt 39 §, endast om

1. uppsägningen grundas på en omständighet på kommittentens sida som ger kommissionären rätt att säga upp avtalet med omedelbar verkan enligt 35 §, eller

2. det på grund av kommissionärens ålder eller sjukdom eller liknande förhållanden inte skäligen kan krävas att kommissionsverksamheten drivs vidare.

Avtalsvillkor som i jämförelse med första stycket är till nackdel för kommissionären är utan verkan mot denne.

42 § En handelskommissionär som inte inom ett år från det att kommissionsavtalet upphörde i ett meddelande till kommittenten gör gällande rätt till avgångsvederlag förlorar sin rätt till sådan ersättning.

Avtalsvillkor som i jämförelse med första stycket är till nackdel för kommissionären är utan verkan mot denne.

Skadestånd

43 § En kommittent eller kommissionär som inte har fullgjort sina skyldigheter enligt kommissionsavtalet eller denna lag ska ersätta den andre parten den skada som därigenom uppstår, om inte han visar att detta inte berott på vårdslöshet på hans sida.

Har kommissionsavtalet upphört att gälla till följd av den ena partens konkurs, har den andre parten rätt till ersättning för den skada som därigenom uppstår.

I 45 § finns bestämmelser om att krav på skadestånd ska meddelas den andre parten inom viss tid.

Meddelande om prisredovisning och avvísning

44 § En kommittent som vill kräva ett annat pris än det som kommissionären har redovisat ska meddela kommissionären detta inom skälig tid och senast två år efter det att kommittenten insåg eller borde ha insett de omständigheter som ligger till grund för kravet.

En kommittent som vill avvisa ett avtal ska meddela kommissionären detta utan dröjsmål efter det att kommittenten insåg eller borde ha insett de omständigheter som ligger till grund för avvísningen.

Första och andra styckena gäller inte om kommissionären har handlat grovt vårdslöst eller i strid mot tro och heder.

Meddelande om uppsägning och skadestånd

45 § En kommissionär eller kommittent som enligt 35 § vill säga upp kommissionsavtalet med omedelbar verkan eller enligt 43 § kräva skadestånd ska meddela den andre parten detta inom skälig tid och senast två år efter det att han insåg eller borde ha insett de omständigheter som ligger till grund för uppsägningen eller kravet. Detta gäller dock inte om den andre parten har handlat grovt vårdslöst eller i strid mot tro och heder.

Risken för vissa meddelanden

46 § Har ett meddelande från kommissionären enligt 3, 42 eller 45 § eller ett meddelande från kommittenten enligt 44 eller 45 § avsänts på ett ändamålsenligt sätt, får meddelandet åberopas även om det har försenats, förvanskats eller inte kommit fram.

Preskription

47 § I fråga om preskription gäller preskriptionslagen (1981:130).

Konkurrensklausuler

48 § Ett avtal mellan kommissionären och kommittenten om att kommissionären inte ska bedriva verksamhet efter det att kommissionsavtalet har upphört (konkurrensklausul) är bindande för kommissionären, bara

1. om konkurrensklausulen har upprättats skriftligen, och

2. i den mån konkurrensklausulen avser det område eller den kundkrets som har tilldelats kommissionären och det slag av varor som kommissionsavtalet gäller.

Utan hinder av första stycket 1 får kommissionären åberopa en muntlig överenskommelse om lättnader i en konkurrensklausul.

Kommissionären är inte bunden av en konkurrensklausul längre än två år från det att kommissionsavtalet har upphört.

Denna paragraf hindrar inte att lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område tillämpas på en konkurrensklausul.

1. Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2009, då lagen (1914:45) om kommission ska upphöra att gälla.

2. I fråga om kommissionsavtal som har ingåtts och förfoganden som har skett före lagens ikraftträdande tillämpas äldre bestämmelser.